

ليکونکی: ډاکټر ايف. اندريو اولف جی ار «Dr.F.Andrew wolf .Jr»
منبع او دخپريدو نيټه: گلوبال ريسرچ « 2025-10-21 » .
ژباړونکی: پوهندوی دوکتور سيدحسام «مل» .

يوريشيا - د تنوع په منځ کې متقابل درناوی او حاکمیت

Eurasia – Mutual Respect and Sovereignty Amidst Diversity

تاريخ مور ته درس راکوي چې متقابل پيژندنه او درناوی د ملي دولتونو ترمنځ اړیکو کې د مشروعیت بنسټ دی یا هغه هڅې کوم چې په بل ډول یا بنی سره، د امپراتورۍ جوړولو او د نورو د تسلط په لور لارښوونه کيږي، یوازې انحصار او نا راضی ته وده ورکوي، نه په نړیوالو اړیکو کې د متقابل درناوي لپاره.

د دې اصل په پام کې نیولو سره، د لویدیځ لخوا پرمخ وړل شوي نړیوال سیستم نور په معقول ډول تمه نشي کیدی چې د حاکمیت پر بنسټ د "فعال" نظم ماڼلونو بیا کتنه وکړي کوم چې تاریخ یې وړاندې کوي.

اوس نړی په ژوره توګه بدله شوې ده. که چېرې د یوریشیا هیوادونه خوندي یا امنیتي ګډ ژوند غواړي، نو دوی باید د خپل د مشروعیت اساسات تعریف کړي او په دې توګه،

دمتقابل درناوی درامینځ ته کیدو په هدف . کوم چي حتی د نړیوالو اړیکو یو سرسري پوهاوی څرگندوي چې متقابل پیژند نه د دولتونو ترمنځ اړیکو کې د مشروعیت اساس دی. د اروپا لویو قدرتونو په « 1815 » کې د ناپلیون له ماتې څخه تر « 1914 » پورې د دې له امله لږترلږه د سولې یوه کچه ساتلې وه.

دا پدې مانا وه چې د اروپا دولتونو په هغه وخت کې د خپلو داخلي چارو د ټاکلو لپاره د یو بل حق منلی و، او دا یې پیژندله چې د دوی سیستمونه په اصل کې ورته اصولو باندې ولاړ دي. دوی په دې تفاهم کې شریک وو؛ په دې توګه، دوی د یو بل امنیت د خپل ځان لپاره لازمي وګڼل.

کله چې داسې حالت پای ته ورسیري - کله چې انقلابي فرانسې نور د اروپا پاچاهۍ ونه پیژندلې - نود شخړه پایله وه. د ناپلیون امپراتوري، چې د استملاک په اساس جوړه شوې وه، د هغو رژیمونو سره په سوله کې ژوند نشو کولی چې مشروعیت یې رد کړ. بیا هم، کله چې ګواښ د روسیې، اتریش، بریتانیا او پروشیا د ایتلاف لخوا له منځه لاړ، وروستی به د ویا نا په کانګرس کې یوترون لاسلیک کړي - د یو بل د شتون حق په رسمیت پیژندل. له یوې پیرۍ راهیسې، په اروپا کې د ځواک توازن د مشروعیت په دې متقابل منلو کې - د ملت - دولت حاکمیت ته درناوی پورې اړه لري.

د پای نیتي راهیسې، نړۍ هیڅ بل ترتیب یا نظم نه دی پیژندلی چې مشروعیت (حاکمیت او متقابل درناوی) دومره مهم رول ولوبوي. لویدیځ دولتونه، د سړې جګړې په دوره کې، هیڅکله په ریښتیا سره شوروي اتحاد د یو مشروع دولت په توګه نه دی منلی. بلکه یواځې د دواړو ترمنځ لږترلږه متقابل درناوی شتون درلود؛ او هغه دا چې دا مسله یواځې "متقابل اعتراف" سره ورته و - اتومي جګړه به ځان وژونکې وي. مبارزه او شکونه - له اقتصادي پلوه، ایډیالوژیکي پلوه، کلتوري پلوه - تر هغه وخته پورې پاتې وو چې شوروي نظام ړنګ شو.

د چین سره ورته حالت شتون درلود: په ۱۹۷۰ لسيزه کې د بیجینګ سره د واشنګټن نږدې والی تر هغه وخته پورې وغځاوه چې امریکا د (د چین د کمونست ګون = CCP) د واکمنۍ حق ومنې. لکه څنګه چې سیالي وشوه، نو پخوانۍ دښمني هم وشوه - دا د روسیې سره هم ورته وه. د لویدیځ لخوا د مسکو دسیاسي لارې رد کول هر ډول نظامي ټکر ته مخه کوي؛ شخړه ډیرې وختونه د بدیلونو له لارې یوازې دا حقیقت څرګندوي. حتی که شخړه کمه شي، نو دا ستونزمنه ده چې د سل کاله دمخه د اروپایي موافقي ترتیب ته بیرته راستنیدل تصور شي

یو لري پاتې شوی اثار «اثر باقمانده از گذشته های دور»

د متقابل پیژندني مفکوره چې د لویدیځ تسلط د "لینز" له لارې لیدل کیږي یو لري پاتې شوی اثار دی - د یو مختلف عمر څخه یو مايل - یو مختلف ذهنیت. نن ورځ، دا مفکوره په عمده توګه د هغو هیوادونو په منځ کې ژوندۍ پاتې ده چې د لویدیځې نړۍ د جوړښت

څخه بهر د ځواک نوي توازن غواړي - د لويديځ ذهنيت: د BRICS او شانگهای همکارۍ سازمان (SCO) په څير سازمانونو کې دولتونه.

د سپتمبر په مياشت کې په تيا نجين کې د SCO سرمشريزه لارښوونه وکړل: او هغه داچې غړي هيوادونه د امنيت «خونديتوب» او د نړيوال د پرمختگ لپاره د اساس په توگه د حاکميت په درناوی باندې ټينگار وکړل. اودا يوه اعلاميه ده چې دا من او ثبات په روند باندې کوم چې پروسه بايد په داخلي توگه، په خپل منځ کې را پيل شي. د يوريشيا هيوادونه بايد زده کړي چې خپله سيمه د مشروعيت پر بنسټ باندې ټينگ کړي، نه د بهرني انحصار پر بنسټ. په يوريشيا کې هغه کسان شتون لري چې لاهم د «څوارخيز» ډيپلوماسۍ تمرين کوي - د هغو قدرتونو سره اړيکې رامینځته کوي چې د روسيې يا چين په وړاندې يې پاليسۍ ددوستا نه - دوستانه په توگه نشي تشریح کيدی. مگر هيڅ غلطې مه کوئ؛ د لويديځ لخوا د خپلو اصلي سيالانو د حاکميت منلو څخه انکار به دا ملگري مجبور کړي چې ستونزمن انتخا بونه وکړي. که چيرې دوی د امريکا د فشار په وړاندې مقاومت وکړي، سيا سي او اقتصادي خطر ونه (شايد حتی گوانبونونه) به ورسره مخ شي. د يوريشيا هيوادونه بايد پوه شي چې هريوبا يديخپله ځمکنۍ بشپړتيا ودريري؛ دا بايد د اساس ومني چې مشروعيت دخپلواکو هيوادونو په توگه ددوی ترمنځ دمتقابل پيژندلوسره پيل کيږي.

پرون نور شتون نلري «فردا ديگر وجود ندارد»

مور بايد هير نکړو چې د مشروعيت کلاسيک اروپايي ماډل د هغو شرايطو څخه رامینځته شوی چې نور شتون نلري. د ۱۹ پيړۍ په لومړيو کې، د نړۍ برخليک د پنځو قدرتونو - روسيه، بریتانیا، اتریش، پروشيا او فرانسې - په لاس کې و - چې دوه يې پراخي امپراتوري درلودې. د دې دولتونو او د نړۍ د توازن ترمنځ بنسټيز اهميت داسې و چې "د دوی سيا ست" په مؤثره توگه "نړيوال سيا ست" جوړ کړ.

دا به يوازې بریتانیا وي چې د وينا نا څخه يوازې څولسيزې وروسته به د اپيمو په جگړو کې د لوی کينگ امپراتوري سپک کړي. په هغه وخت کې، د گډ سياسي اصل جوړول نسبتا ساده وو؛ لږ لوبغاړي وو. په ۲۱مه پيړۍ کې، لسگونه هيوادونه د پام وړ اقتصادي او/يا پوځي وړتيا ترلاسه کړل، او د ډله ييزې وژنې وسلې ډاډ ورکوي چې د دوی ترمنځ شخړه تمدن ته زيان رسوي، نه يوازې هيوادونه په خطر کې اچوي.

البته، دا بايد ومنل شي چې د ۱۹مې پيړۍ سوله هغومره "سوله بيزه" نه وه لکه څنگه چې د پخوانيو حسا بونوله مخي وړاندیز کيږي. د کریميا، اتریش-پروشيا، او فرانکو-پروشيا جگړې ټولې د هغه "مشروع" سيستم د ننه رامینځته شوي. شخړې په ساحه کې محدودې وې، هو، مگر بيا هم ريښتيني وې. د اتومي مخنيوي په دور کې، مور نور نشو کولی دا سي شيان فرض کړو لکه "محدود جنگونه" يا، په صا دقا نه توگه، دا مشروعيت کولی شي د نا ورين مخه ونيسي.

يوريشيا او د هغې تنوع

دا په مساوي ډول د پوښتنې وړ ده چې هغه هيوادونه چې ژور توپير لرونکي تاريخونه، کلتورونه او مذهبونه لري کولی شي د يو بل کورني ترتيبات په بشپړ ډول "ومني". په يوريشيا کې، تنوع يو ځانگړتيا ده. د دې واقعيت لپاره يوازینی معقول ځواب دا دی چې د حاکمیت زور پوهه بيا تاييد شي - پرته له بهرنی لاسوهنی څخه د خپل بهرني سياست تعقيبولو آزادي.

د ملي حاکمیت دا وړاندې کول، چې د مخه د ډيری يوريشيا ايالتونو په چلند کې ليدل کيږي، د ثبات لپاره يو ډير حقيقي امکان وړاندې کوي. سربيره پردې، د 19 پيری د "کنسرت" سيستمونو زره رابنکونکي، غير واقعي مفکورې بايد له مينځه يوړل شي؛ پرځای يې، يوريشيا ايالتونه د دولتونه بايد د سوداگري، زيربنا، امنيتي همکارۍ، او شريک ډيپلوماتيکو ادارو له لارې په خپل منځ کې باور او متقابل انحصار رامینځته کړي. پدې بڼه کې مشروعيت ورته والی نه، بلکې متقابل محدوديت - درناوی په گوته کوي: دا پوهه چې د هېڅ هيواد حاکمیت بايد د بل په وړاندې د وسلې په توگه ونه کارول شي.

يوويشتم «21» پيری

نور يوريشيا بايد تمه ونلري چې نن ورځ کوم نړيوال يا سيمه ايز نظم د تيرو ساده ماډلونو سره ورته وي. د برياليتوب لپاره يو نوی تعريف ته اړتيا ده - د گډ ژوند لپاره معيارونه چې د يوريشيا د ايالتونو د واقعيتونو سره سمون ولري نه دا چې د اروپا د جاذبي د بدلیدونکي مرکز منلو څخه انکار وکړي. دا معيارونه بايد، له بل هر څه هاخوا، د دولتي حاکمیت اصل تضمین کړي؛ ځکه چې دا د براعظم د هر ملت لپاره د سولې او خپلواکۍ اساس پاتې دی.

لویدیځ ممکن په عمل کې دا اصل رد کړي، د خپل اقتصادي ځواک په کارولو سره د نورو د خپل کورس د ټاکلو حق تر پوښتنې لاندې راولي يا يې کمزوری کړي. بيا هم، او دا مهم ټکی دی، د يوريشيا هيوادونه اوس فرصت لري چې نړۍ ته وښيي چې مشروعيت يو ځل بيا په متقابل پيژندنه ولاړ کیدی شي - نه د 1815 وينا "ريډيويووس" په توگه، بلکې د يو ځانگړي، جمع، وروسته لویدیځ ماډل په توگه چې پکې د يوريشيا هيوادونه د يو بل حاکمیت د نه منلو وړ په توگه مني.

څوکرښی ددی مقالې دليکوال په اړين :

ایف. انډريو ولف، جونیر د فولکریم انسټیټیوت رییس دی، د اوسني او پخوانيو پوهانو یوه نوی اداره، چې په څیړنه او تبصره کې بوخت دی، د اتلانټیک دواړو غاړو ته په

سياسي او کلتوري مسلو تمرکز کوي . ډاکټر ولف په *USAF* (ليفتيننټ کرنل-انټل) کې د خدمت وروسته د فلسفې (ويلز)، ماسټري-الهيات (يونيور سټيټ سويلي افريقا) ، *MTh*-فلسفي الهيات (*TCU*-بريت خانگه) کې د *PhD* سندونه ترلاسه کړل. هغه د پوهنتون څخه د تفاعد کيدو دمخه په متحده ايالاتو او سويلي افريقا کې فلسفه، انسانيت او الهيات تدريس کړل.

----- په درناوی «22-10-2025»

